

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Jana Vachmanská

Ako pracovať s básničkami v 1.ročníku ZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Osvedčená skúsenosť odbornej praxe

Prešov, 2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Jana Vachmanská

Kontakt na autora: Základná škola, Kúpeľná 2, Prešov
jana.vachy@gmail.com

Názov OPS/OSO: Ako pracovať s básničkami v 1.ročníku ZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Terézia Žigová

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

básnička, riekanka, 1.ročník, Slovenský jazyk, prípravné znaky, písmo, motivácia, artikulácia, kľúčové kompetencie, medzipredmetové vzťahy, prierezové témy, výslovnosť, tvorivosť, interaktívne cvičenie, telovýchovná chvíľka

Anotácia

Vo svojej práci ponúkam zásobník básničiek, ktorý som začala vytvárať už počas štúdia na vysokej škole. Práca s vyvodzovacími básničkami sa mi počas mojej praxe osvedčila.

Okrem básničiek na prípravné znaky a jednotlivé písmená abecedy v práci ponúkam aj námety na prácu s nimi v 1.ročníku základnej školy.

OBSAH

Úvod	
1 Teoretická časť	6
1.1 Kľúčové kompetencie	6
1.2 Vzdelávacie oblasti	8
1.3 Prierezové témy	9
1.4 Slovenský jazyk a literatúra	10
1.5 Učebné štýly žiakov	12
2 Praktická časť	13
2.1 Zásobník básničiek	14
2.2 Námety na využitie básničiek vo vyučovaní v prvom ročníku	25
Záver	33
Zoznam bibliografických odkazov	34

ÚVOD

Slovenský jazyk je hlavným predmetom vyučovania na základnej škole. V prvom ročníku je veľmi dôležité vyvádzanie nových písmen. Pri vyvádzaní písmen používajú učitelia prvého ročníka najčastejšie rôzne hádanky, tajničky, príbehy, básničky a podobne.

Počas mojej pedagogickej praxe sa mi najlepšie pracovalo s básničkami, ktoré je možné využiť nielen v ktorejkoľvek časti hodiny, ale aj počas celého dňa na ostatných hodinách. Okrem vyvodenia nového písmenka je recitovanie básničiek jedným z najvhodnejších spôsobov ako rozširovať slovnú zásobu.

Vo svojej OPS/OSO ponúkam vlastné vyvodzovacie básničky nielen k jednotlivým písmenám abecedy, ale aj k prípravným znakom, z ktorých sa skladajú písmená písanej abecedy.

1 TEORETICKÁ ČASŤ

Slovenský jazyk je hlavným predmetom vyučovania na základnej škole. Len dobre zvládnuté základy zo slovenského jazyka vytvárajú predpoklady na zvládnutie ďalších vyučovacích predmetov.

Vieme, že žiaci, ktorí prichádzajú do prvého ročníka v zásade ovládajú materinský jazyk slovom. Úroveň reči sa u detí prichádzajúcich do prvého ročníka líši nielen obsahom slovnej zásoby ale aj spôsobom vyjadrovania.

Detský slovník sa veľmi dobre rozširuje pomocou vhodných riekaniek, básničiek, hádaniek, čo sa žiakom veľmi páči. Zásobu takýchto básničiek nájdete v praktickej časti.

V tejto kapitole sa budeme venovať teórii týkajúcej sa danej problematiky.

1.1 Kľúčové kompetencie

Schopnosť čítať a písať je jednou zo základných životných kompetencií, ktorých základ žiaci získavajú práve v prvom ročníku.

„Kompetencia je správanie (činnosť alebo komplex činností), ktoré charakterizuje vynikajúci výkon v niektorej oblasti činnosti (Schoonover Associates, 2001).“ (Turek, 2010, s.193)

Turek (2005, s.67) rozdelil kľúčové kompetencie do šiestich kategórií, pričom nie sú usporiadané hierarchicky, pretože všetky sú rovnako dôležité:

a) **informačné kompetencie**, ktoré bezprostredne súvisia s informáciami. Najčastejšie používame tieto pojmy: informačná gramotnosť a počítačová gramotnosť.

b) **učebné kompetencie**, ktoré zhrňajú kompetencie celoživotného vzdelávania, pretože prísun informácií exponenciálne rastie a informácie sú po krátkom čase zastaralé.

c) **kognitívne kompetencie**, kam patrí predovšetkým schopnosť efektívne riešiť problémy, kriticky a tvorivo myslieť. Delíme ich na: kompetencia riešiť problémy, kompetencia kriticky myslieť a kompetencia tvorivo myslieť.

d) **interpersonálne (sociálne) kompetencie**, kam patrí napríklad schopnosť žiť a pracovať s inými ľuďmi, byť empatický, nenásilne riešiť konflikty, vážiť si a tolerovať iných, udržiavať harmonické vzťahy a podobne.

e) **komunikačné kompetencie**, čo je schopnosť vyjadrovať sa ústne a písomne primerane situácii, pozorne počúvať iných, čítať s porozumením, komunikovať aj neverbálne a podobne.

f) **personálne kompetencie**, kam patrí sebauvedomenie – poznať a hodnotiť sám seba, sebaovládanie – kontrolovať svoje správanie, slobodne sa rozhodovať, byť spoľahlivý, motivácia – byť iniciatívny a podnikavý, angažovanosť – vedieť sa presadiť, prejavíť charakter, byť spoločenský.

Podľa štátneho vzdelávacieho programu (ISCED 1) máme v primárnom vzdelávaní rozvíjať tieto kľúčové kompetencie (spôsobilosti):

a) **sociálne komunikačné kompetencie:**

- vyjadruje sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania,
- dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor,
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu,

- rozumie rôznym typom doterajších textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať,
- na základnej úrovni využíva technické prostriedky medzosobnej komunikácie,
- rešpektuje kultúrnu rozmanitosť a preukazuje záujem o primeranú formu medzikultúrnej komunikácie,

- v cudzích jazykoch je schopný na primeranej úrovni porozumieť hovorenému textu, uplatniť sa v osobnej konverzácii, ako aj tvoriť texty, týkajúce sa bežných životných situácií,

b) kompetencie v oblasti matematického a prírodovedného myslenia:

- používa základné matematické myslenie na riešenie praktických problémov v každodenných situáciách a je schopný (na rôznych úrovniach) používať matematické modely logického a priestorového myslenia a prezentácie (vzorce, modely),
- je pripravený ďalej si rozvíjať schopnosť objavovať, pýtať sa a hľadať odpovede, ktoré smerujú k systematizácii poznatkov,

c) kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií:

- vie používať vybrané informačné a komunikačné technológie pri vyučovaní a učení sa,
- ovláda základy potrebných počítačových aplikácií,
- dokáže primerane veku komunikovať pomocou elektronických médií,
- dokáže adekvátne veku aktívne vyhľadávať informácie na internete,
- vie používať rôzne vyučovacie programy,
- získal základy algoritmického myslenia,
- chápe, že je rozdiel medzi reálnym a virtuálnym svetom,
- vie, že existujú riziká, ktoré sú spojené s využívaním internetu a IKT,

d) kompetencia učiť sa učiť:

- má osvojené základy schopnosti sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov,
- uplatňuje základy rôznych techník učenia sa a osvojovania si poznatkov,
- vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach,
- uvedomuje si význam vytrvalosti a iniciatívy pre svoj pokrok,

e) kompetencia riešiť problémy:

- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, vie rozoznať ozajstný problém, premýšľa o jeho príčinách a navrhne riešenie podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti,
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch,
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápaným a spolupracujúcim) spôsobom,

f) osobné, sociálne a občianske kompetencie:

- má základy pre smerovanie k pozitívnemu sebaobrazu a sebadôvere,
- uvedomuje si vlastné potreby a tvorivo využíva svoje možnosti,
- dokáže odhadnúť svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti,
- uvedomuje si dôležitosť ochrany svojho zdravia a jeho súvislosť s vhodným a aktívnym trávením voľného času,
- dokáže primerane veku odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov,
- uvedomuje si, že má svoje práva a povinnosti,
- má osvojené základy pre efektívnu spoluprácu v skupine,
- dokáže prijímať nové nápady alebo aj sám prichádza s novými nápadi a postupmi pri spoločnej práci,

- uvedomuje si význam sociálno-emočnej klímy v triede a svojim konaním prispieva k dobrým medziľudským vzťahom,

g) kompetencia vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa jej prostredníctvom:

- dokáže sa vyjadrovať na úrovni základnej kultúrnej gramotnosti prostredníctvom umeleckých a iných vyjadrovacích prostriedkov,
- dokáže pomenovať druhy umenia a ich hlavné nástroje a vyjadrovacie prostriedky (na úrovni primárneho vzdelávania),
- uvedomuje si význam umenia a kultúrnej komunikácie vo svojom živote,
- cení si a rešpektuje kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície,
- rešpektuje vkus iných ľudí a primerane veku dokáže vyjadriť svoj názor a vkusový postoj,
- ovláda základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka,
- pozná bežné pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu),
- správa sa kultúrne, primerane okolnostiam a situáciám,
- má osvojené základy pre tolerantné a empatické vnímanie prejavov iných kultúr.

Triedenie jednotlivých kľúčových kompetencií nič nemení na tom, že je potrebné ich rozvíjať. Pomocou básničiek môžeme rozvíjať mnohé kľúčové kompetencie, napr:

- vyjadrovať sa, čítať s porozumením, pozorne počúvať, komunikovať veku primeraným spôsobom, vytvárať si dobré vzťahy, rešpektovať kultúrne rozmanitosti, určovať počet slov, slabík, veršov, písmen, porovnávať počet slov, slabík, písmen, veršov, používať interaktívnu tabuľu, dátaprojektor, učiť sa vyhľadávať informácie v texte, učiť sa čítať s porozumením, učiť sa spamäti, vnímať a sledovať problémové situácie, navrhovať riešenie problémov, využívať svoje možnosti, poznávať svoje silné a slabé stránky, prijímať nápady iných, učiť sa spolupracovať v skupine, poznať dôležitosť ochrany zdravia, využívať umelecké prostriedky, poznávať význam umenia, poznávať význam tradícií, rešpektovať vkus ostatných, správať sa kultúrne, tolerovať prejavy iných kultúr, ...

Z kľúčových kompetencií a obsahu vzdelávania vychádzajú vzdelávacie oblasti, do ktorých sú rozčlenené jednotlivé predmety.

1.2 Vzdelávacie oblasti

Vzdelávacie oblasti sú okruhy, do ktorých patrí problematika vyčlenená z obsahu celkového vzdelávania a formulovania kľúčových kompetencií.

Vzdelávacie oblasti majú nadpredmetový charakter. Do štátom daných siedmich vzdelávacích oblastí si môže škola v rámci školského vzdelávacieho programu doplniť ďalšie predmety podľa vlastného zváženia a profilácie školy.

Obsah primárneho vzdelávania je rozdelený do týchto vzdelávacích oblastí:

- a) Jazyk a komunikácia – Slovenský jazyk a literatúra, prvý cudzí jazyk
- b) Matematika a práca s informáciami – Matematika, Informatická výchova
- c) Príroda a spoločnosť – Prírodoveda, Vlastiveda
- d) Človek a hodnoty – Etická výchova, Náboženská výchova
- e) Človeka svet práce – Pracovné vyučovanie
- f) Umenie a kultúra – Hudobná výchova, Výtvarná výchova
- g) Zdravie a pohyb – Telesná výchova.

Napriek tomu, že vyvodzovacie básničky používame na hodinách slovenského jazyka, ich obsah ponúka široké možnosti použitia aj na ostatných hodinách, v iných vzdelávacích oblastiach. Využívaním medzipredmetových vzťahov môžeme zastrešiť niekoľko predmetov jednou témou, čo je zvlášť v prvom ročníku veľmi dobré.

Obsah mnohých básničiek ukrýva výbornú možnosť uplatňovať prierezové témy, aj pokiaľ sú v rámci školského vzdelávacieho programu ako samostatné predmety.

1.3 Prierezové témy

Povinnou súčasťou obsahu vzdelávania sú prierezové témy, ktoré sa spravidla prelínajú cez vzdelávacie oblasti, pričom ich môžeme uplatňovať viacerými formami. Odrážajú aktuálne problémy súčasnosti, sú určitým návodom na ich prevenciu a riešenie, ale zároveň slúžia aj na prehĺbenie základného učiva, zdôraznenie aplikačného charakteru, majú prispieť k tomu, aby si žiaci rozšírili rozhľad, osvojili určité postoje, hodnoty a rozhodovanie.

Najčastejšie sú prierezové témy ako integrovaná súčasť obsahu vzdelávacích oblastí. Výber spôsobu ich uplatňovania je v kompetencii školy. Školou zvolený spôsob musí byť uvedený v školskom vzdelávacom programe, v tematicko výchovno vzdelávacom pláne každého predmetu.

Na úrovni primárneho vzdelávania zavádza Štátny vzdelávací program tieto prierezové témy:

- **Dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke**
Učivo tematiky Dopravná výchova je povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Úlohou výchovy k bezpečnosti v cestnej premávke v škole je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke – ako chodcov alebo cyklistov – pričom je potrebné mať na zreteli aj aspekt výchovy budúcich vodičov motorových vozidiel. Realizácia učebnej činnosti sa uskutočňuje v objekte školy, na detských dopravných ihriskách alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.
- **Osobnostný a sociálny rozvoj**
Prierezová oblasť osobnostný a sociálny rozvoj rozvíja ľudský potenciál žiakov, poskytuje žiakom základy pre plnohodnotný a zodpovedný život. Znamená to nielen študijný (akademický) rozvoj žiakov, ale aj rozvíjanie osobnostných a sociálnych spôsobilostí, ktoré spätne akademický rozvoj podporujú. Aby žiak získal kvalitné vzdelanie, k tomu je potrebné, aby si už od primárneho vzdelávania rozvíjal sebareflexiu (rozmýšľal o sebe), spoznával sám seba, svoje dobré ale aj slabé stránky, rozvíjal si sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život a seba vzdelávanie. V tejto súvislosti je potrebné, aby sa naučil uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať názory, potreby a práva ostatných.
- **Enviromentálna výchova**
Cieľom je prispieť k rozvoju osobnosti žiaka tak, že nadobudne schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím vo svojom okolí, pričom zároveň chápe potrebu ochrany životného prostredia na celom svete. Dôležité je, aby žiaci získali vedomosti ale aj zručnosti, ktorými môžu pomáhať životnému prostrediu jednoduchými činnosťami, ktoré sú im primerané a vhodné – chrániť rastliny, zvieratá, mať kladný vzťah k domácim zvieratám, ale aj k zvieratám v prírode.
- **Mediálna výchova**
Cieľom prierezovej tematiky je, aby žiaci lepšie porozumeli pravidlám fungovania mediálneho sveta a primerane veku sa v ňom orientovali, aby dokázali posudzovať

mediálne šírené posolstvá, objavovať v nich to hodnotné, pozitívne formujúce ich osobnostný a profesionálny rast, aby dokázali si uvedomiť negatívne mediálne vplyvy na svoju osobnosť a snažiť sa ich zodpovedným prístupom eliminovať a vedeli tvoriť mediálne produkty.

- **Multikultúrna výchova**

Cieľom prierezovej témy multikultúrna výchova je výchovné a vzdelávacie pôsobenie zamerané na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerance, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti.

- **Ochrana života a zdravia**

Obsah učiva je predovšetkým orientovaný na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmom voči občanom nášho štátu. Cieľom oblasti je formovať ich vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí, poskytnúť žiakom potrebné teoretické vedomosti, praktické poznatky, osvojiť si vedomosti a zručnosti v sebaochrane a poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života. Rozvinúť morálne vlastnosti žiakov, tvoriace základ vlasteneckého a národného cítania, formovať predpoklady na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž v náročných životných situáciách.

- **Tvorba projektu a prezentačné zručnosti**

Prierezová téma spája jednotlivé kompetencie, ktoré chceme rozvíjať u žiakov – komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, poznať sám seba a svoje schopnosti, spolupracovať v skupine, prezentovať sám seba, ale aj prácu v skupine, vytvoriť nejaký produkt. V tejto prierezovej téme je obsah zameraný na postupnosť jednotlivých krokov a metodológiu tvorby projektu, ktorú budú môcť využívať v ostatných predmetoch alebo aj v mimoškolskej činnosti, pri prezentácii svojej školy.

1.4 Slovenský jazyk a literatúra

Skôr ako začne vyučujúci na začiatku školského roka vyučovať v prvom ročníku, mal by si preštudovať, prípadne zopakovať, požiadavky pri nácviku čítania a písania. Sú to:

Jazyková výchova a rozvoj reči

Žiak, ktorý prichádza do školy ovláda materinský jazyk slovom. Na spôsob reči a slovnú zásobu jednotlivých žiakov má rozhodujúci vplyv prostredie, v ktorom vyrastali, ale aj to, či navštevovali materskú školu.

Všetky deti prichádzajúce do prvého ročníka vedia komunikovať v rodnej reči vo svojom prirodzenom prostredí. Pre činnosť na vyučovaní to celkom nestačí.

„Pre školskú prácu však treba vytvárať spoločnú dorozumievaciu základňu.“ Čiže aby každý žiak rozumel výkladu, pokynom a otázkam učiteľa a aby sa vedel správne vyjadriť (Nemčíková, Nemčík, 2005, s.6).

S jazykovou prípravou je potrebné začať hneď v prípravnom období. Žiaci sa učia rozprávať o ilustráciách, zážitkoch, rozprávkach a podobne. Rozprávaním si prirodzeným

spôsobom obohacujú vyjadrovacie schopnosti. Je to tiež veľmi vhodný spôsob na rozvíjanie predstavivosti a fantázie.

Správne rozprávanie a čítanie veľmi závisí od techniky dýchania.

Nácvik dýchania

Podľa Nemčíkovej (2005, s.9) je „správne dýchanie súčasťou nácviku čítania, rozprávania a rôznych cvičení, preto ním začíname.“ Deti by sme mali učiť nadychovať sa nosom, krátko zadržať dych a potom pomaly vydychovať. Spomalený výdych je potrebné nacvičovať. Najlepšie je, ak výdych nacvičujeme nenásilnou formou, najmä na rôznych riekankách. To znamená, že po nádychu nosom nasleduje krátke zadržanie dychu a potom na jeden spomalený výdych povieme napríklad dva verše básničky. Zásobník takýchto básničiek nájdete v praktickej časti.

Cvičenie sluchu a hlasu

Väčšina žiakov pri nástupe do školy nerozoznáva slovo po slabikách a hláskach. Slovo je pre nich jeden celok. Skôr ako začneme učiť žiakov rozoznávať hlásky v slovách, učíme ich rozoznávať zvuky. Pri precvičovaní rozoznávania zvukov, ktoré môžeme počuť napríklad na ulici alebo v lese, následne pomáhame žiakom rozoznávať vety v ucelenom texte, slová vo vete, ale aj hlásky v slove.

Pri nácviku hlásky najčastejšie vychádzame z vhodných slov. Slová najčastejšie vychádzajú z básničiek, prípadne ilustrácií v motivačnej časti hodiny. V slovách učíme žiakov identifikovať prvú a poslednú hlásku v slove, neskôr aj novú hlásku v strede slov.

Sluchové vnímanie rozvíjame aj moduláciou hlasu pri vyslovovaní slov, viet, básničiek. Vhodnou formou je recitovanie (opakovanie) básničiek a riekaniek ticho, hlasno, šepkaním, kričaním, pomaly, rýchlo, spievaním a podobne.

Výslovnosť

Dieťa by pri nástupe do školy malo vedieť správne vyslovovať jednotlivé hlásky. Vieme však, že v posledných rokoch stúpa počet žiakov, ktorí majú problémy logopedického charakteru. Rodičia veľmi často zlú výslovnosť svojho dieťaťa prehliadajú, či už úmyselne alebo nie. Niekedy ospravedlňujú nesprávnu výslovnosť chýbajúcimi prednými zubami, najmä ak ide o výslovnosť r, l alebo sykaviek. Niekedy si daný problém uvedomujú, no nevenujú dostatok pozornosti úprave výslovnosti navštevovaním logopedických ambulancií.

Samozrejme, že nácvik správnej výslovnosti a artikulácie je súčasťou vyučovania najmä na hodinách slovenského jazyka.

Výslovnosť nacvičujeme pomalým a zreteľným vyslovovaním slov, najmä podľa predriekania učiteľa. „Na precvičovanie výslovnosti sú vhodné slová, vety, riekanky i básničky, na ktorých si žiaci cvičia výslovnosť so súčasným dychovým, hlasovým a jazykovým cvičením, dramtizujú ich, čím si rozvíjajú aj reč.“(Nemčíková, Nemčík, 2005, s.11)

Pri nácviku básničiek sa učia žiaci zachovávať nielen správnu výslovnosť, intonáciu ale aj členenie textu.

Tvorivosť

Rozvíjať tvorivosť a iniciatívu u žiakov je potrebné už prvého ročníka. Najčastejšie tak konáme na základe zadávania problémových úloh a zavádzania samostatnosti pri ich riešení. Napríklad žiaci vymýšľajú slová na danú hlásku, alebo slabiku. Na dané slovo tvoria

vety, rozkladajú ich na slová, slová na slabiky, slabiky na písmená, slová čítajú, píšú, menia, dopĺňajú a podobne.

Práve práca s básničkami sa môže stať odrazovým mostíkom na vlastnú tvorbu žiakov, na vymýšľanie rýmov, krátkych veršikov a podobne.

Únava

V prvom ročníku sa žiaci dokážu sústrediť na činnosť len niekoľko minút. Spočiatku menej, neskôr stále dlhšie a dlhšie. Aby však nepocítovali únavu, je vhodné činnosť na hodinách meniť, striedať prácu v lavici s pohybom po triede a podobne. Básničky sú výborným podkladom na rôzne dýchacie cvičenia, dramatizáciu, či recitáciu s pohybom, teda takzvané telovýchovné chvíľky. Námety na takéto „chvíľky“ nájdete v praktickej časti.

Estetická výchova

Podľa Nemčíkovej (2005, s.15) „estetickú výchovu možno pestovať obrazom a krásou slova, ktoré najľahšie prenikajú do detských srdiec“. Už od začiatku roka sa prváci stretávajú s ilustráciami v slabikári, rozprávajú o nich, hodnotia čo sa im páči a čo nie. Pri nových písmenkách sa stretávajú s nápovednými obrázkami, prípadne si vytvárajú vlastné ilustrácie. Jednou z možností je na základe básničky hľadať alebo tvoriť vhodnú ilustráciu. Inou možnosťou je na základe obrázka hľadať vhodnú básničku.

„Veľký význam majú vhodné básničky k ilustráciám, ktoré si žiaci ľahko osvoja a ktoré môžeme aj dramatizovať.“ (Nemčíková, Nemčík, 2005, s.15)

1.5 Učebné štýly žiakov

Všetci vieme, že sa líšime, okrem iného, aj tým, ako sa učíme. Niektorí z nás potrebujú počúvať, iní čítať a písať, ďalší kresliť a zvyrazňovať, ďalší vytvárať a hýbať sa a tak ďalej. To isté platí aj u žiakov.

Na rozdiel od kognitívneho štýlu, ktorý je prevažne vrodený a ťažko sa mení, učebný štýl sa môže meniť. „Učebný štýl je súhrn postupov, ktoré jednotlivci v určitom období preferuje pri učení sa. Vyvíja sa z vrodeného základu, ale v priebehu života sa mení a zdokonaľuje.“ (Turek, 2010, s.85)

Samozrejme nemôžeme očakávať, že žiaci v prvom ročníku budú poznať svoj preferujúci učebný štýl a podľa toho sa učiť. Ani mnohí z dospelých si neuvedomujú, že si spôsob učenia podvedome vyberajú na základe svojho učebného štýlu, čiže spôsobu, akým sa im najlepšie učí.

Jedným zo spôsobov klasifikácie učebných štýlov je delenie podľa zmyslových preferencií. Podľa Fleminga (2001, In: Turek, 2010, s.86-91) sa často táto klasifikácia označuje akronymom **VAR**K:

V – **Visual**, vizuálny – zrakový učebný štýl, učivo v obrazovej podobe (obrázky, značky, schémy, mapy, videá,...)

A – **Aural**, auditívny – sluchový učebný štýl, učivo vo zvukovej podobe (prednášky, básničky, texty piesní, rozhovory, príbehy, nahrávky,...)

R – **Read/write**, zrakovo - slovný učebný štýl, učivo vo forme písaného slova (učebnice, texty, čísla, zápisky a poznámky,...)

K – **Kinesthetic**, pohybový učebný štýl, učivo pomocou pomôcok, pohybu, manipulácie s predmetmi (pomôcky, dramatizácia, pohyb, výroba, modelovanie,...)

Ďalším zo spôsobov klasifikácie učebných štýlov je delenie podľa prevažujúcich druhov inteligencie. Podľa Gardnera (1983, In: Turek, 2010, s.92-97) ide o tieto druhy inteligencie:

a) **lingvistická (jazyková, rečová, verbálna) inteligencia** – žiak rád a dobre číta, píše, hovorí, dobre chápe význam slov, je dobrý v zapamätávaní si mien, názvov, dátumov a všedných vecí,

b) **logicko – matematická inteligencia** – žiak má rád prácu s číslami, riešenie problémov, experimenty, hľadanie riešení, meranie, kvantifikovanie vecí a javov, ich analýzu a kategorizáciu, je zvedavý, chce vedieť ako veci fungujú, hľadá racionálne vysvetlenie, logiku vecí a vzťahov, rozlišuje príčinu a následok,

c) **priestorová (vizuálna) inteligencia** – žiak má rád kreslenie, projektovanie, konštruovanie, navrhovanie, prezeranie obrázkov, snívanie, sledovanie videonahrávok, filmov, televízie, fotografovanie, natáčanie videofilmov, výtvarné umenie,

d) **telesno – kinestetická (fyzická, pohybová) inteligencia** – žiak má rád prácu a tvorbu vlastnými rukami, činnosť, ustavičný pohyb, dotýkanie sa vecí, manipuláciu, experimentovanie s nimi, je dobrý v telesných aktivitách,

e) **muzikálna (hudobná) inteligencia** – rád spievanie, počúvanie hudby, hru na hudobnom nástroji, má prirodzený zmysel pre rytmus, dobre rozlišuje rôzne zvuky, reprodokuje rôzne melódie a rytmy, pohybuje sa rytmicky,

f) **interpersonálna inteligencia** – žiak rád pracuje v skupine, rád sa rozpráva, máva mnoho priateľov, má silne vyvinutú schopnosť empatie a schopnosť viesť iných, pokiaľ si potrebuje ujasniť svoje myšlienky, pomáha mu rozhovor,

g) **intrapersonálna inteligencia** – žiak rád pracuje a učí sa sám, dokáže samostatne riešiť úlohy, presadzuje vlastné záujmy, býva samotár, má bohatý vnútorný život, má vyhranené názory na veci a udalosti, vysokú sebadôveru,

h) **prírodná inteligencia** – žiak má rád prírodu, zvieratá, trávenie voľného času na čerstvom vzduchu prechádzkami, turistikou, kempovaním, rád pracuje v záhradke, má doma veľa kvetov, chová domáce zvieratá, je dobrý v botanike, zoológii, ekológii.

S ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti je potrebné, najmä v mladšom školskom veku, sprostredkovať učivo čo najrozmanitejšie. V prvom ročníku nie je možné hneď diagnostikovať učebné štýly žiakov. Na pozorovanie a diagnostiku je potrebný čas. Pokiaľ však učiteľ podáva nové učivo k jednej téme viacerými spôsobmi, je väčší predpoklad, že si ho osvoja všetci žiaci. Čiže ak pri vyvádzaní nového písmenka použijeme básničku (hovorené slovo), ilustráciu k básničke (obraz), básničku zdramatizujeme (pohyb), písmenko, slová alebo celú básničku aj napíšeme (text), podporíme tým rôzne učebné štýly a tým spravíme maximum preto, aby si žiaci nové písmenko zapamätali.

2 PRAKTICKÁ ČASŤ

Počas mojej praxe som vymyslela množstvo básničiek, ktoré používam počas vyučovania na rôznych predmetoch a aj v rôznych ročníkoch. V nasledujúcej kapitole nájdete básničky z mojej vlastnej tvorby, ktoré sú určené prvákovi. Básničky sú utvorené k jednotlivým prípravným cvikom, písmenám abecedy, ale aj k správne sedeniu a k rozcvičke ruky pred písaním. Taktiež v nej nájdete námety na využitie básničiek vo vyučovaní v prvom ročníku.

2.1 Zásobník básničiek

Prípravné obdobie

Rozcvičenie rúk pred písaním:

Čo žiaci hovoria:

Skôr než chytím pero moje,
rozcvičím si rúčky svoje...
Abecedu pomeliem si,
nové slová zamiesim si.
Pocukrujem, osolím...
...v hrnci vety uvarím.

Čo robia a ukazujú:

- ruky ohnuté v lakti a zatrasíme nimi
- naznačujeme mletie na mlynčeku
- stláčame a uvoľňujeme päste
- naznačujeme cukrovanie a solenie
- naznačujeme miešanie v hrnci

Správne sedenie a poloha zošita na lavici:

Čo žiaci hovoria:

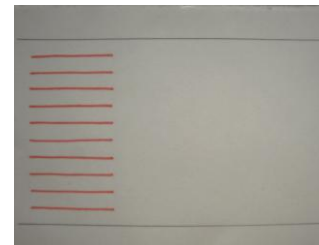
A čo teraz? Čo spravíme?
zošit pekne nakloníme
a rovno sa posadíme.
Nohy opriem o podlahu
a s ľahkosťou motýľka
píšem prvé písmenká.

Čo robia a ukazujú:

- položíme si zošit pred seba
- nakloníme zošity do správnej polohy
- vystrieme sa
- chodidlá položíme na podlahu
- vezmeme si ceruzu alebo pero
- položíme lakte na lavicu

Vodorovné priamky

Iba rovnou cestou idem,
tak do novej školy prídem.
Len tam, kde sú priechody
cez cestu sa prebrodím.

obrázok č.1

Sklonové priamky

Smerom dole padá dážď,
keď je smädný potok náš.
Kvapky doňho padajú,
čudné kruhy stvárajú.
Tak si dáždnik otvorím,
cez mláku sa prebrodím.

obrázok č.2

Pravý oblúk

Takto rastie tráva,
všetkým deťom máva.
Keď sa vetrík rozfúka,
presne tak je ohnutá.

obrázok č.3

Horný zátrh

Keď je tráva pokosená
a do sucha vysušená,
takto býva uložená.

alebo

Vyskakoval vrabec
na maličký kopec.
Keby lepšie poskočil,
už by hore vyskočil.
alebo

Pod zemou sa ktosi skrýva,
malý krtko v dierach býva.
Keď si stavia domček,
spraví z hlíny kopček.

Ľavý oblúk

Stanovačka

- to je hračka.

Noc pod stanom je zázračná,
pokazia ju iba mračná.

alebo

Keď ideme do parku,
teším sa na šmýkalku.
Je tam veľa detí...
...a už zhora letím.

Vratný ťah

Keď ocino trávu kosí,
nesmie vonku chodiť bosý.
V záhrade pod briežkom
býva malý ježko.
So sebou si ihly nosí,
preto nesmieš chodiť bosý.

alebo

Presne takú strechu,
z vlnitého plechu,
videla som v Číne,
no my staviame iné.

obrázok č.4

obrázok č.5

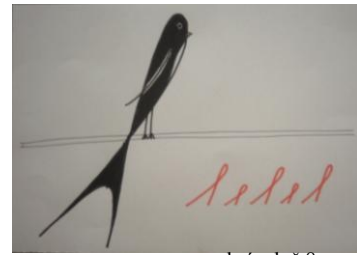
obrázok č.6

obrázok č.7

Horná slučka

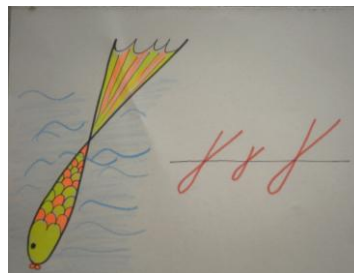
Lastovičky čierne
sedávali denne
na telefónnych drôtoch
a niektoré na plotoch.

obrázok č.8

Dolná slučka

Učili sa malé ryby
ako skákať na hlavu.
Robili však samé chyby,
tak mali prilbu deravú.

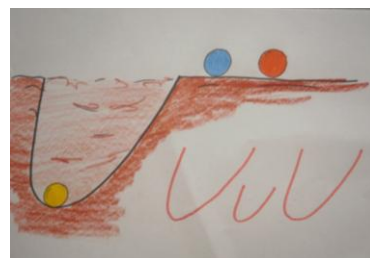

obrázok č.9

Dolný zátrh

Len čo nájdem v zemi jamku,
pre guľky hneď utekám.
Cestou naspäť volám Janku,
lebo rád sa takto hrám.

alebo

obrázok č.10

Rád sedávam pod dubom,
kde sypem chlebič holubom.
Občas padne žalud'
holubovi na hrud'.

alebo

Hrávame sa pod dubom,
uhýbame žalud'om.

obrázok č.11

Dvojitý zátrh

Našla som raz na zemi
vlnovku – neveríte mi ?
No bol to taký had,
čo má farby rád.

alebo

obrázok č.12

Lod', čo pláva na mori,
krásne vlny vytvorí.
Nemôže sa rybám páčiť,
keď si chystá rybár háčik.

obrázok č.13

Ovál

Išlo vajce na vandrovkú,
zabudlo si však aktovku,
kde pribalila jeho teta
mapu celučkého s

obrázok č.14

Polovál

Keď sme veľa papali,
veľké bruška sme mali.
A keď chceme zdraví byť,
veľa mlieka máme piť.
Aj jabĺčka sme kúpili
tak, ako sme sľúbili.

obrázok č.15

Nácvičné obdobie

a á A Á

Myslí mamka vždy na nás,
keď nám kúpi ananás.
My ho veľmi ľúbime,
aj do školy ho nosíme.

obrázok č.16

My sme smelí prváci,
nájdete nás pri práci.
Máme krásne aktovky
a nechodíme do škôlky.

obrázok č.17

m M

Malý mravček Miško
nosí modré tričko.
Aj motýlik Modroočko
pomýli si ho s kvietočkom.

obrázok č.18

e é E É

Ela, Emil, Evička
dnes maľujú na tričká.
Ela kreslí kvetinky
a Evička lentilky.

obrázok č.19

l L

Malá Lenka robí večer úlohu.
V izbičke má tmú jak v tmavom brlohu.
Nakreslila labuť ako mátohu.
Zasvietila v izbe lampu sestrička,
za snahu pochválila ju mamička.

obrázok č.20

i í I Í

Iveta a Ivica,
na stole je ihlica.
Odložte ju ku vlnu,
na policu do skrine.
Tam, kde sú aj ihly, nite...
...a nie, že sa pomýlite.

obrázok č.21

v V

Vrabec Vilko poskakuje,
Vilma zrno dosypuje.
Vilko tu má domov,
máme veľa stromov.

obrázok č.22

u ú U Ú

Uršuľa a Ulrika
vyberajú z košíka
krásne čerstvé uhorky
na šalát tety Dorky.

obrázok č.23

alebo

Urban spolu s Veronikou
vedia, že je dobrým zvykom
v kúpeľni nad umývadlom
umyť ruky vždy pred jedlom.

obrázok č.24

s S

Ned'aleko nášho mesta
k ZOO vedie nová cesta.
Keď sloník Samko zatrúbi,
aj sovu Soňku prebudí.

obrázok č.25

obrázok č.26

o ó O Ó

Na slame si sladko spinká
malá ovečka Olinka.
Keď chodila ráno v rose,
stúpila na nôžku ose.
Nahnevaná malá osa
pichla Olinku do nosa.

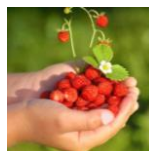
obrázok č.28

obrázok č.27

j J

My ideme do lesa !
Nuž - jahody, traste sa.
Zbieraj len tie červené
a neplaš krásne jelene!

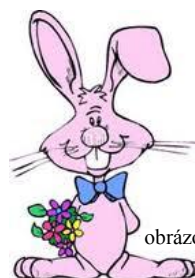
obrázok č.29

obrázok č.30

z Z

Zajac zdraví záhradkára,
ten zamáva na zvonára.
Ujo zvonár zazvoní,
keď zvony lanom nakloní.

obrázok č.31

n N

Noro plače – narieka
a za Ninkou uteká.
Nalep, Ninka, náplast' novú
na nožičku Norikovu.
Odstrihni ju nožnicami
a pribehni sem za nami.

obrázok č.32

alebo

Nožnice sú na stole,
nehľadaj ich v komore !
Naši vedia, kdeže sú,
Norovi ich donesú:
„Neplač, nemáš prečo
a vystrihni nám niečo.“

obrázok č.33

t T

Teta Tonka z vidieka
veľmi rada vypeká,
už torta vonia zďaleka.
Telefónom zavolá,
keď príde do Prešova.

obrázok č.34

obrázok č.35

alebo

Tóno tvrdil Táni,
že mu stále bráni
trúbiť na tej novej trúbke,
čo sa veľmi páči Ľubke.

obrázok č.36

k K

Babičkina koza Róza
zvedavá je – že až hrôza!
Keď vyberie sa na skusy,
obhryzie aj kaktusy.

obrázok č.37

obrázok č.38

alebo

Kikirikal kohút Riško,
že mu včera jeden psisko
pierka z chvosta vytrhol.
Na dvore sa všetky sliepky
smiali, že má chvostík tenký.

obrázok č.39

p P

Babka Pavla štrikuje
z vlny krásne bombule.
Na papuče ich prišije
a dedkovi ich daruje.

obrázok č.40

alebo

Rozbijem si zakrátko
moje milé prasiatko.
Úspory si vyberiem,
darček mamke kúpiť chcem.

obrázok č.41

š Š

Jedna šiška ušatá
spadla rovno do blata.
Keď ju našiel ujo Šimon,
malý Števkó hned' bol pri ňom...
... do šálu ju zabalili
a doma ju očistili.

obrázok č.42

obrázok č.43

r R

Rybár Rudo loví ryby,
synček Robko robí chyby.
Chytá kapra vo vani
len holými rukami.

obrázok č.44

b B

Braňo bje na bubon,
Betku takto volá von.
Bývajú tu, v bytovke,
na dvojke a na trojke.

obrázok č.45

obrázok č.46

d D

Dedo Dušan so psíkom
schoval sa pod dáždnikom.
No tak husto pršalo,
že na Dunča kvapkalo.

obrázok č.47

c C

Naša Cila plakala,
keď cibuľu krájala.
„Neplač, Cila, za cibuľou“,
tvrdili jej Ctibor s Julom.

obrázok č.48

č Č

Včera, keď sme jedli lečo,
čudoval sa Janík prečo
nemávame doma stále
len čerešne pekné, zrelé.
Čoskoro však Janík práve
naučí sa, čo je zdravé.

obrázok č.49

h H

Hnevali sa húsky,
že je chodník úzky.
Keď ich pastier poháňa,
nohy si hned' porania.

obrázok č.50

ž Ž

Žabka Žofka žaluje,
že Jožo ju vždy špehuje.
Ale žabiak Jožo vraví,
že on sa vždy len tak tvári,
aby Žofku nazlostil.

obrázok č.51

ľ Ľ

Ľubka zbiera ľalie,
veniec si z nich uvije.
Len čo prácu dokončí,
s venčekom sa zatočí.

obrázok č.52

ť Ť

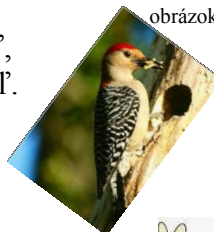
Jedna ťava ťarbavá
tvrdila, že doprava
sa ide rovno na Saharu
a aj svoju babku starú,
ktorá bola skoro hluchá,
ťahala tá ťava hlúpa,
skratkou na tú veľkú púšť.

obrázok č.53

ď Ď

Ďurko je náš dobrý priateľ,
šepkal vtákom v lese d'ateľ.
Ďakujem ti, Ďurko,
za všetko to zrnko.

obrázok č.54

alebo

Prepáč, prosím, ďakujem
– tieto slová dávno viem.

alebo

obrázok č.56

obrázok č.55

Slnko, hviezdy, planéty
môžem vidieť z rakety.
Keď ďaleko chcem pozerat',
ďalekohľad musím mať.

obrázok č.57

ň Ň

Máme psíka Ňufka,
čo vždy všade ňuchá.
Ňufáčik on všade strčí,
no na nášho ňánka vrčí.

obrázok č.58

de, te, ne, le
di, ti, ni, li

Potkan desí detí,
vyliezol zo smetí.

Alebo

obrázok č.59

Chcel si dedo v nedeľu
kúpiť novú košeľu.
Obchodíky v dedine
mali jedlo jedine.

obrázok č.60

alebo

Nina veľa chodí,
dobré sa jej vodí.
Chodí celé hodiny
po lese blízko dediny.
Neďaleko dediny
pestuje si plodiny.

obrázok č.61

obrázok č.62

ia, ie, iu

Pred čiarou už stojíme,
tak do cieľa sa náhlime.
Prvá bola Lucia,
tretia zasa Mária.
Jedia veľa ovocia
a rodičov nezlostia.

obrázok č.63

ch CH

Chodíme za zážitkami
do Chorvátska spolu s vami.
Chodidlá si chránime,
keď sa v mori brodíme.

obrázok č.64

obrázok č.65

alebo

Chuť na chlebič teraz mám,
hneď sa v chate obzerám.
Po lese rád chodím sám,
chutné hriby pozbieram,
choroby tak odháňam.

obrázok č.66

obrázok č.67

f F

Moja sestra Filoména
na prácu čas nikdy nemá.
Pred zrkadlom stále stojí,
do kina sa asi strojí.
Je to veľká fíflena.

obrázok č.68

alebo

Dedo Fedor fajčí fajku,
čím vždy veľmi hnevá babku.
Fero fúka do fujary,
fúkanie sa mu nedarí.
Filip hráva na flaute,
odmenu mu pripravte.

obrázok č.69

obrázok č.70

obrázok č.71

g G

Gróf Gustáv a grófká Helga
gaštany na gauči jedia.
Aj v Grécku si grófi milí
galériu postavili.

obrázok č.72

alebo

Mladý gunár Gusto
zhltol veľké sústo.
Uviazlo mu v gágore,
teraz gága na dvore.

obrázok č.73

ou

S novou knihou
a či hrou,
hneď bežím za Luciou.
S takou dobrou kamarátkou
každé voľno trvá krátko.

obrázok č.74

dz Dz

Na kozube máme mriežku,
hrdza ju už hryzie trošku.
Sadze trápia starý komín,
kominár si poradí s tým.

obrázok č.75

dž Dž

Na raňajky džús si dám,
chlieb si džemom natieram.
Kimono do džípu dám,
na džudo sa nachystám.

obrázok č.76

obrázok č.77

alebo

Mám ja doma džbán,
mliečko doňho dám.
Zdenko ma však zlostí,
hádze doňho lopty.

obrázok č.78

obrázok č.79

ô

Môj pekný nôž je už zlý,
napoly je zlomený.
Spravil mi to Oto
malou kôpkou drôtov.

obrázok č.80

obrázok č.81

ä

Zavolajte hneď
to malé žriebä spať!
Viem to dobre naspamäť,
že máme doma žriebäť päť.
Smäď keď budú mať,
napiť mám im dať.

obrázok č.82

obrázok č.83

obrázok č.84

í f

Na vršku je dreva hŕba,
neďaleko rastie vŕba.

alebo

Na oslavu mojej babky
upečieme koláč sladký.
Do cesta aj žltok dáme
a jabĺčka pokrájame.

obrázok č.85

obrázok č.86

x X

Alex spolu s Félixom
natreli plot latexom.

obrázok č.87

alebo

Víťaz hry na saxofón
doviezol sa taxíkom.

obrázok č.88

obrázok č.89

2.2 Námety na využitie básničiek vo vyučovaní v prvom ročníku

Využitie básničiek v medzipredmetových vzťahoch

Vyvodzovacie básničky používame predovšetkým na hodinách slovenského jazyka. Pokiaľ však tematicky prepojíme slovenský jazyk s iným predmetom, podporuje to zapamätanie si daného písmena. Vieme, že žiaci majú rôzne učebné štýly. Na základe tohto je jasné, že žiaci si zapamätávajú informácie rôznym spôsobom, na základe rôznych skúseností. Niekoľkí žiaci si písmenko zapamätajú pomocou nápovedného obrázka, iní si pamätajú pohyb, ďalší si písmenko zapamätajú, ak ho môžu vymodelovať, vyryť do niečoho a podobne. Nie vždy je ale možné venovať sa jednému písmenku na viacerých hodinách. Pokiaľ ale poskytneme žiakom čo najviac podnetov a možností ako si zapamätať písmenko, je to len výhoda.

Na ukážku sme si vybrali písmeno g, ktoré je pomerne náročné a nie veľmi často sa vyskytujúce.

Básnička: *Gróf Gustáv a grófka Helga
gaštany na gauči jedia.
Aj v Grécku si grófi milí
galériu postavili.*

Na hodine slovenského jazyka:

- hovoríme básničku,
- hovoríme čo najviac slov, ktoré majú písmeno g,
- vyhľadávame v napísanom texte a zvýrazňujeme písmeno,
- učíme sa písať nové písmenko,
- pri písaní opakujeme básničku, alebo jej časť, alebo len jedno konkrétne slovo.

Na hodine prírodovedy, alebo slovenského jazyka:

- pohládame Grécko na mape, alebo glóbose,
- porozprávame sa o tom, kto už tam bol (na dovolenke),
- ukážeme si obrázky z internetu, aby sme si priblížili neznámu krajinu (multikultúrna výchova, mediálna výchova),

Na hodine telesnej výchovy alebo hudobnej výchovy:

- naučíme žiakov grécky národný tanec, tzv. Sirtaki, ktorého pomalšia časť je zvládnuteľná aj v prvom ročníku.

Na hodine výtvarnej výchovy:

- vytvoríme alebo namalujeme so žiakmi obrázky, ktoré vystavíme v našej triednej galérii,
- rám obrazu vyzdobíme písmenami alebo slovami, čím si zároveň precvičíme písanie,
- obrazy triednych umelcov vystavíme v triede, alebo na chodbe, aby si vystavené diela mohli pozrieť aj ostatní (žiaci, učitelia, rodičia).

Ďalšia ukážka práce na hodine je s písmenkom ž.

Básnička: *Žabka Žofka žaluje,
že Jožo ju vždy špehuje.
Ale žabiak Jožo vraví,
že on sa vždy len tak tvári,
aby Žofku nazlostil.*

Na hodine slovenského jazyka:

- hovoríme básničku,
- hovoríme čo najviac slov, ktoré majú písmeno ž,
- vyhľadávame v napísanom texte a zvýrazňujeme písmeno,
- učíme sa písať nové písmenko,
- pri písaní opakujeme básničku, alebo jej časť, alebo len jedno konkrétne slovo.

Na hodine prírodovedy:

- učíme sa o živote žaby,
- rozprávame sa o ochrane prírody.

Na hodine výtvarnej výchovy:

- nakreslíme tri alebo viac žiab rozdielnej veľkosti,
- vystrihneme ich.

Na hodine matematiky:

- usporiadame ich podľa veľkosti,
- porovnáme veľkosť,
- pod najmenšiu žabku napíšeme „žabka“, pod strednú „žaba“, pod najväčšiu „žabisko“.

Práca v skupinách:

- vymyslieť obal na žuvačku,
- nakresliť alebo napísať akú by mala príchut',
- vymyslieť jej zázračnú moc (napríklad po žuvaní viem všetko vypočítať a podobne).

Využitie básničiek v interaktívnych cvičeniach

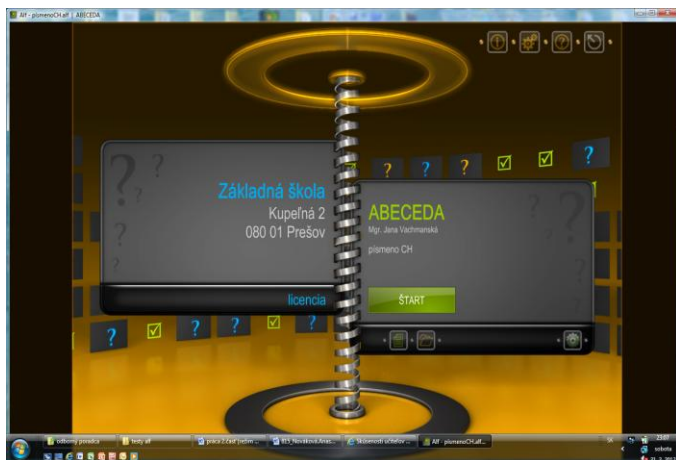
V súčasnosti nájdeme v školách dostatok didaktickej techniky. Žiaci majú k dispozícii počítače, notebooky, dátaprojektory, interaktívne tabule, vizualizéry a podobne. Vzhľadom na rozšírené možnosti práce s takouto technikou, je nutné, aby aj učiteľ pripravoval pre žiakov dostatok podnetov a materiálov na prácu, ktorou by rozvíjal dané kompetencie. Najvhodnejšie sú interaktívne cvičenia, najmä na spoločnú prácu na interaktívnej tabuli. Jednou z možností je práca s programom ALF.

Výhodou tohto programu je jeho jednoduchosť, ale aj rôznorodosť úloh. ALF ponúka tieto typy úloh:

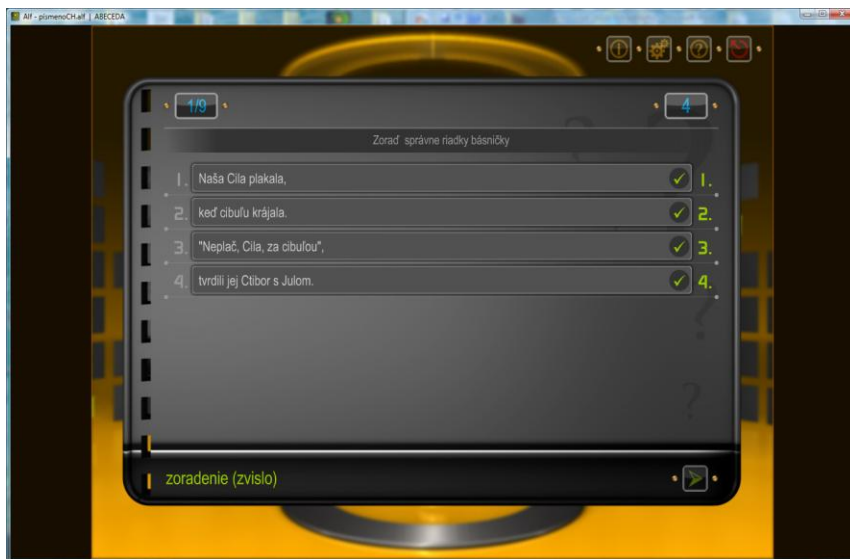
- výber jednej odpovede (text alebo obrázky),
- pexeso,
- skupiny,
- priradenie (text alebo obrázky),
- zoradenie (zvislo alebo vodorovne).

V jednotlivých úlohách je možné obmedziť čas na vypracovanie danej úlohy, v prípade, že chceme vytvoriť test na zisťovanie úrovne zvládnutia učiva. Pri testovaní žiakov v triede predídeme opisovaniu tak, že zvolíme náhodné poradie úloh. Je možné tiež určiť, či sa má žiakom ukázať správnosť riešenia. Taktiež môžeme k úlohám pridať aj nápomocné obrázky.

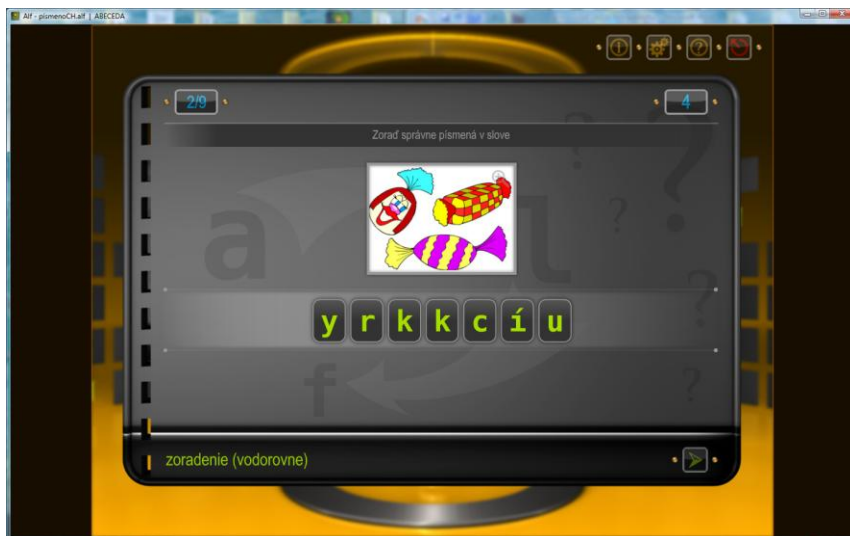
Nasledujúce interaktívne cvičenie je vhodné použiť v motivačnej fáze hodiny pred vyvedením písmena ch, kde si zopakujeme písmená c a h.

1.úloha: Zoradenie veršov básničky, ktorú žiaci spoznali pri vyvádzaní písmena c :

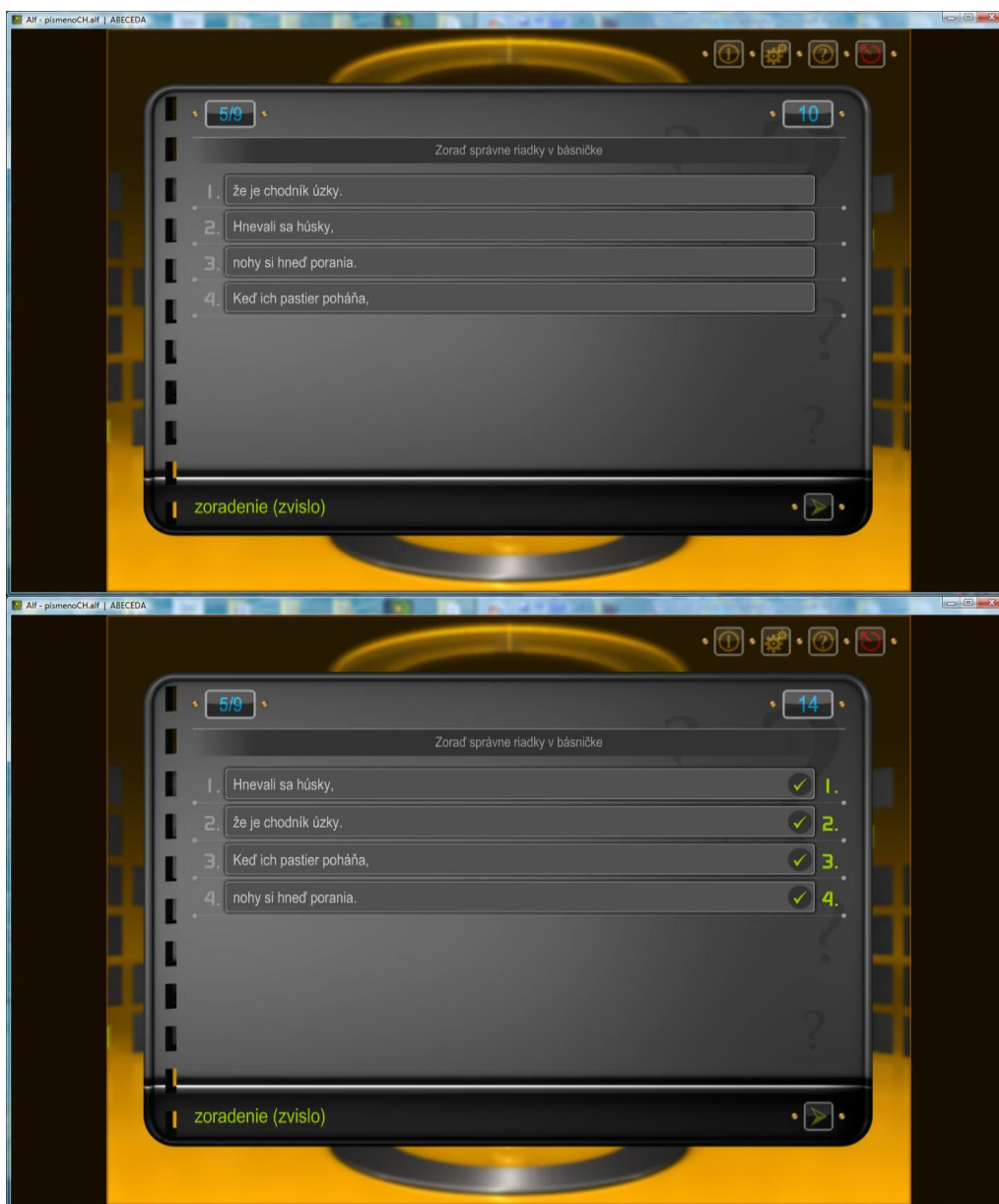
2.úloha: Zoradenie písmen daného slova podľa nápovedného obrázka:

3. a 4.úloha: Zoradenie písmen ďalších slov podľa nápovedných obrázkov:

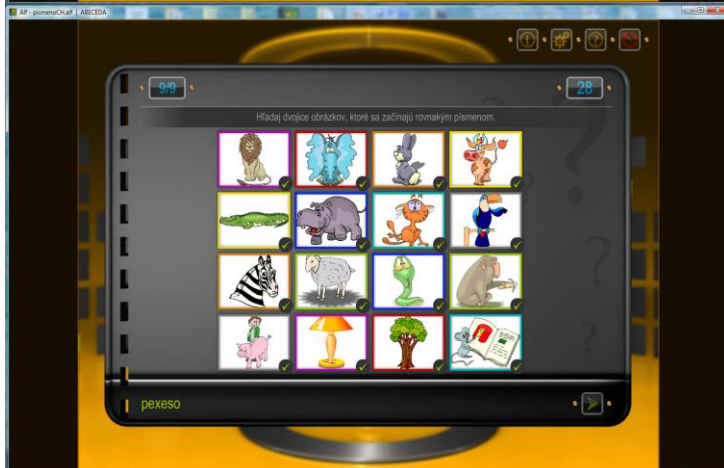
5.úloha: Zoradenie veršov básničky, ktorú žiaci spoznali pri vyvádzaní písmena h :

6. až 8.úloha: Zoradenie písmen ďalších slov podľa nápovedných obrázkov:

9.úloha: Pexeso – vyhľadavanie obrázkov s rovnakým začiatočným písmenom:

Využitie básničiek pri implementácii prierezových tém do vyučovania

Tematike prierezových tém a nutnosti ich začleňovania sme sa zaoberali v teoretickej časti. Ich využitie sme popísali aj v časti s písmenkom g. Jednou z prierezových tém je aj „Dopravná výchova“. Počas roka sa žiaci s touto prierezovou témou zaoberajú viackrát. Najčastejšie sa tak deje pri príležitosti rôznych pamätných dní a podobne. Vzhľadom na nebezpečenstvo hroziace deťom na uliciach, je nutné, aby sme sa výchovou žiakov v tejto oblasti zaoberali čo najčastejšie, ale zároveň nenásilne, keď to prirodzene vyplýva z témy hodiny. Veľmi vhodnou básničkou na hlbšie zaoberanie sa touto problematikou, je básnička z prípravného obdobia – nácvik vodorovných priamok:

*Iba rovnou cestou idem,
tak do novej školy prídem.
Len tam, kde sú priechody
cez cestu sa prebrodím.*

Ak je to možné, pred touto hodinou je vhodné ísť na vychádzku (na hodine Prírodovedy, Telesnej výchovy alebo v Školskom klube detí). Pokiaľ to nie je možné, hodinu by sme mali začínať rozhovorom o ceste žiakov do školy, akým spôsobom prišli dnes do školy (pešo alebo akým dopravným prostriedkom).

Dalšie námety na hodinu:

- plán okolia školy, bez nakreslených priechodov, semaforov a značiek, do ktorého by sme dokresľovali (vlepovali) priechody a značky tak, ako sú v skutočnosti,
- pokiaľ máme viac plánov, mohli by žiaci pracovať v skupinách, potom by sme spoločne hľadali rozdiely v jednotlivých plánoch,
- každému žiakovi dáme pracovný list s vymysleným plánom niekoľkých ulíc, kde budú dokresľovať priechody,
- pomocou dátaprojektora v triede premietneme žiakom strany z pracovného zošita Dopravná výchova pre 1. stupeň 1:

- pokiaľ spoločne vyriešime tieto dve úlohy, žiaci si oddýchnu od písania,
- kreslíme vodorovné priamky do zošitov,
- pokiaľ máme v škole dopravné ihrisko, môžeme si chodenie cez priechody hneď aj vyskúšať,
- pokiaľ máme v triede koberec s ulicami, môžeme tam rozostaviť značky (maličké), prípadne autíčka a panáčikov.

Telovýchovná chvíľka

Žiaci po nástupe do prvého ročníka sa nedokážu dlhšie sústrediť na prácu, sedieť na jednom mieste, prípadne byť ticho. Počas vyučovania je preto potrebné meniť činnosť, umožniť žiakom sa hýbať a nenútiť ich sedieť celú vyučovaciu hodinu na tvrdej stoličke. Básne a piesne si žiaci mladšieho školského veku pamätajú lepšie, ak sú spojené s pohybom. Tu je niekoľko príkladov:

Keď sme veľa papali,
veľké bruška sme mali.
A keď chceme zdraví byť,
veľa mlieka máme piť.
Aj jabĺčka sme kúpili
tak, ako sme sľúbili.

- žiaci naznačujú jedenie
- žiaci si hladkajú bruška
- žiaci pochodujú na mieste
- žiaci naznačujú pitie
- žiaci naznačujú naberanie jabĺk do košíka
- žiaci z rúk vytvarujú srdce

Vrabec Vilko poskakuje,
Vilma zrno dosypuje.
Vilko tu má domov,
máme veľa stromov.

- žiaci skáču znožmo
- žiaci naznačujú sypanie zrna jednou rukou
- žiaci naznačujú strechu domu a steny
- žiaci naznačujú rukami obrisy stromov

Braňo bije na bubon,
Betku takto volá von.
Bývajú tu, v bytovke,
na dvojke a na trojke.

- žiaci pochodujú na mieste a bubnujú
- žiaci rukami privolávajú Betku
- žiaci vzpažia
- žiaci pochodujú na mieste a ukazujú poschodie

ZÁVER

Cieľom mojej práce bolo ponúknuť zborník básničiek vhodných na použitie najmä v 1.ročníku základnej školy.

Práca s básničkami výrazne pomáha rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov.

Prínos vidím taktiež v možnosti implementácie medzipredmetových vzťahov v rámci vzdelávacích oblastí. Ďalšie možnosti ponúka aj obsah jednotlivých básničiek, ktorý umožňuje aplikáciu prierezových tém do vyučovania, a to nielen v prvom ročníku.

Verím, že aj Vám sa bude s mojimi básničkami dobre pracovať a aj Vaši žiaci z nich budú mať takú radosť ako ja.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Chrenovská, A. : Dopravná výchova 1 pre 1.stupeň ZŠ. Fragment, Bratislava. 2011 ISBN: 80-968095-4-7
2. Nemčíková, M., Nemčík, J. : Metodická príručka k šlabikáru Lipka pre 1.ročník ZŠ. Aitec, Bratislava. 2005 ISBN: 80-969171-2-9
3. Turek, I.: Inovácie v didaktike. Metodicko pedagogické centrum, Bratislava. 2005 ISBN 80-8052-230-8
4. Turek, I. : Didaktika. Iura Edition, Bratislava. 2010 ISBN: 978-80-8078-322-8

Internetový odkaz:

<http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/Statny-vzdelavaci-program-pre-1-stupen-zakladnych-skol-ISCED-1.alej>

obrázky č.1 – 15 : vlastná tvorba

obrázky č.16 – 89 dostupné na internete 20.5.2012:

[obrázok č.16](#), [obrázok č.17](#), [obrázok č.18](#), [obrázok č.19](#), [obrázok č.21](#), [obrázok č.23](#), [obrázok č.24](#), [obrázok č.29](#), [obrázok č.31](#), [obrázok č.32](#), [obrázok č.33](#), [obrázok č.34](#), [obrázok č.35](#), [obrázok č.36](#), [obrázok č.38](#), [obrázok č.40](#), [obrázok č.41](#), [obrázok č.42](#), [obrázok č.43](#), [obrázok č.44](#), [obrázok č.45](#), [obrázok č.46](#), [obrázok č.47](#), [obrázok č.48](#), [obrázok č.49](#), [obrázok č.52](#), [obrázok č.55](#), [obrázok č.56](#), [obrázok č.57](#), [obrázok č.59](#), [obrázok č.60](#), [obrázok č.61](#), [obrázok č.62](#), [obrázok č.63](#), [obrázok č.64](#), [obrázok č.65](#), [obrázok č.66](#), [obrázok č.67](#), [obrázok č.68](#), [obrázok č.69](#), [obrázok č.70](#), [obrázok č.71](#), [obrázok č.72](#), [obrázok č.74](#), [obrázok č.75](#), [obrázok č.76](#), [obrázok č.77](#), [obrázok č.78](#), [obrázok č.79](#), [obrázok č.80](#), [obrázok č.81](#), [obrázok č.82](#), [obrázok č.83](#), [obrázok č.84](#), [obrázok č.85](#), [obrázok č.86](#), [obrázok č.87](#), [obrázok č.88](#), [obrázok č.89](#),

[obrázky č.22, 30, 37, 50, 53, 54, 58](#)

[obrázky č. 20, 25, 26, 27, 28, 39, 51, 73](#)